

УРСР У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.

1. Україна в роки повоєнного десятиліття (1945 – 1955)
2. Україна в період тимчасової лібералізації в СРСР (1953–1964 рр.).
3. Наростання кризових явищ у соціально-економічному і політичному житті України (друга половина 60 – сер. 80-х рр.)
4. Україна і процес перебудови в СРСР (1985 – 1991 р.)

**Наростання кризових явищ у
соціально-економічному і
політичному житті України
(друга половина **60** – сер. **80**-х
рр.)**

«Застій»

- Період правління Л.Брежнєва (1964 – 1982 рр.):
- поворот від лібералізації до консерватизму в усіх сферах життя;
- відмова від критики культу особи;
- зростання корупції, хабарництва, бюрократизму;
- всевладдя «номенклатури».

Курс на «стабілізацію»:

- Зміцнення монополізму КПРС;
- Підміна справжнього народовладдя формальним представництвом трудівників у радах;
- Зростання масштабів бюрократичного апарату;
- Зведення нанівець самостійності громадських організацій, їхнє фактичне одержавлення.

Посилення негативних тенденцій в соціально-економічному житті:

- уповільнення темпів економічного зростання;
- наростаюче домінування зрівнялівки в оплаті праці;
- деформована структура розміщення продуктивних сил (переважання промисловості групи «А»);
- значна зношеність основних виробничих фондів;

- збереження і поглиблення відставання від країн Заходу щодо рівня споживання на душу населення;
- катастрофічна екологічна ситуація;
- загострення житлової проблеми;
- несприятлива демографічна ситуація.

Україна і процес перебудови в

СРСР

(1985 – 1991 р.-)

Перебудова

- соціально-економічний і політичний курс радянського керівництва в 1985 - 1991 рр., спрямований на реформування всіх сфер суспільного життя при збереженні соціалізму. Її ініціатором став Генеральний секретар ЦК КПРС М. С. Горбачов

Особливості «перебудови» в Україні:

- уповільнений темп розвитку;
- порівняно низький рівень активності населення;
- тривале збереження при владі старої брежнєвської еліти;
- відсутність відвертого насилля як засобу вирішення внутрішніх проблем;
- перетворення Чорнобильської трагедії з екологічного чинника суспільного життя на потужний політичний.

Щербицький - перший секретар ЦК КПУ у 1972 – 1989 рр.

I етап (квітень 1985 — січень 1987 р.) - визрівання політичного курсу перебудови

- курс на прискорення соціально-економічного розвитку,
- наведення елементарного порядку,
- зміцнення трудової та технологічної дисципліни,
- підвищення відповідальності кадрів та ін.

травень **1985** року

постанова ЦК
КПРС про заходи
щодо подолання
пияцтва та
алкоголізму

Марка СРСР "Тверезість - норма життя" (1985)

26 квітня 1986 р. – аварія на
Чорнобильській АЕС

Четвертий енергоблок ЧАЕС після аварії

Встановлення знаку "Заборонена зона"

II етап (січень 1987 - літо 1988 р.) -
кристалізація та усвідомлення основних
завдань перебудови, формування та
розширення її соціальної бази

- політичний центр сформулював, а згодом і обнародував стратегічну тріаду перебудови:
  - нове політичне мислення;
  - радикальна економічна реформа (червневий (1987) Пленум ЦК КПРС);
  - демократизація політичної системи

Січневий пленум ЦК КПРС (1987)

Курс на «демократизацію всіх сторін життя суспільства», реформування політичних інститутів, розвиток гласності:

- створення комісії з вивчення сталінських репресій під керівництвом О. Яковлєва;
- реабілітація жертв масового терору;
- припинення переслідування інакодумців і церкви.

- зняття цензури і дозвіл видання нових газет;
- дозвіл раніше заборонених книг та фільмів;
- поява опозиційних літературних творів;
- розгортання на сторінках періодичних видань дискусій про вибір шляху суспільного розвитку, видання опозиційних журналів;
- поява політичних передач.

**Червень 1987 р. –
пленум ЦК КПРС:**

Програма економічних реформ:

- розширення самостійності підприємств на принципах госпрозрахунку та самофінансування;
- поступове відродження приватного сектору економіки;

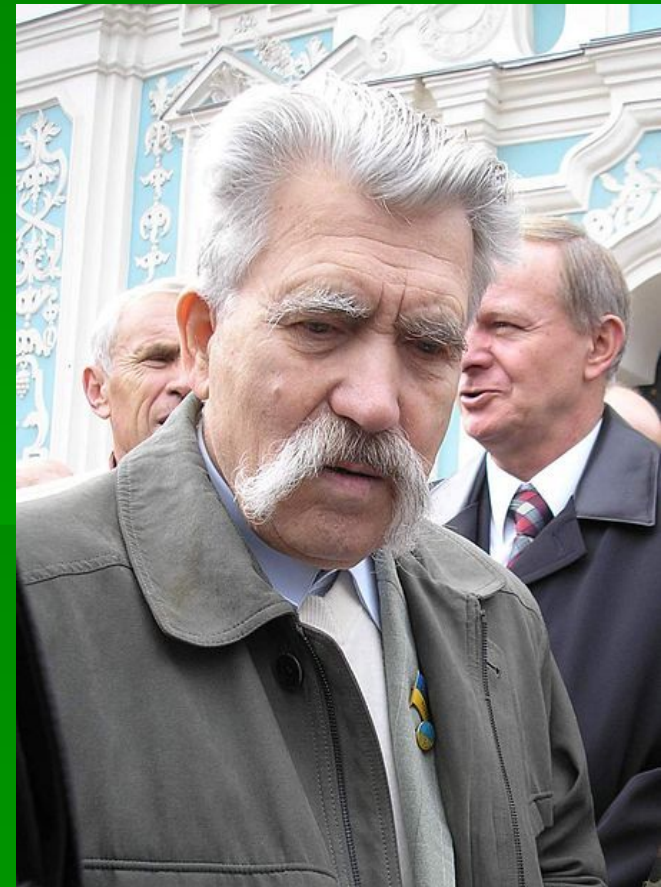
- **відмова від монополії зовнішньої торгівлі, більш глибока інтеграція у світовий ринок;**
- **скорочення кількості галузевих міністерств та відомств;**
- **розвиток орендних відносин на селі.**

1987 р. – виникнення неформальних громадських організацій:

- **Український культурологічний клуб (Київ),**
- **«Товариство Лева» (Львів),**
- **«Народний союз сприяння перебудові» (Одеса),**
- **«Комітет підтримки перебудови» (Ворошиловоград)**

1988 – 1989 рр.:

- Товариство української мови ім. Т. Шевченка (1989),
- історико-просвітницька організація «Меморіал» (1989),
- екологічне громадське об'єднання «Зелений світ» (1988).
- Українська Гельсінська (1988).

голова УГС Л. Лук'яненко

III етап (літо 1988 - травень 1989 р.) - зміщення центру рушійних сил перебудови зверху вниз

■ червень — липень 1988р. —

XIX Всесоюзна конференція КПРС:

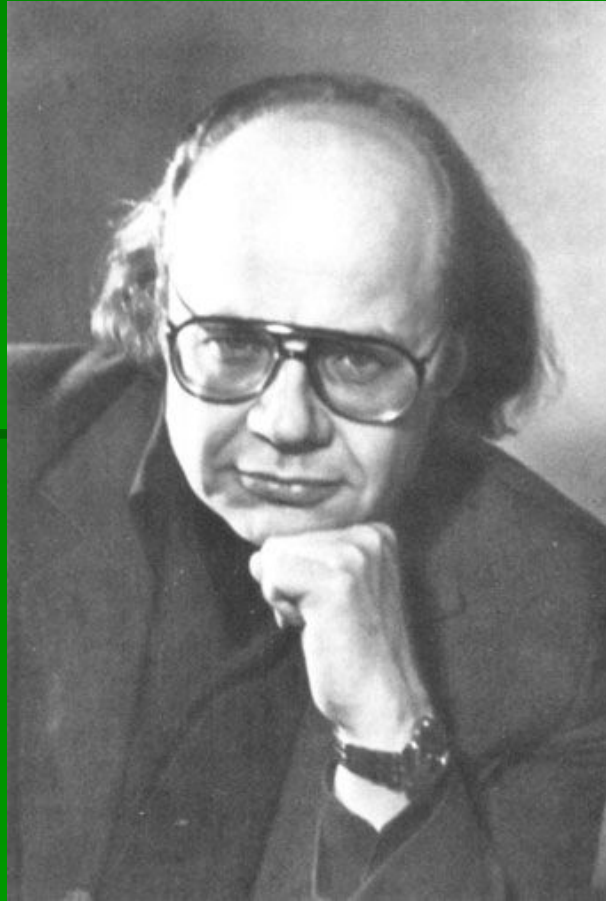
Вироблення основних принципів політичної
реформи:

- ✓ чіткий поділ влади на законодавчу, виконавчу і судову;
- ✓ ліквідація зрощування партійного і державного апаратів;
- ✓ плюралізм політичного життя;
- ✓ розширення повноважень рад;
- ✓ проведення виборів на змагальній і альтернативній основі.

IV етап (травень 1989 – лютий 1990 рр.) – розмежування, консолідація та протистояння політичних сил.

- поглиблення процесу перебудови;
- інтенсивне формування народних фронтів – перших незалежних організацій, які мали масовий характер;
- монополія КПРС у політичній сфері поступово витісняється реальним плюралізмом (лютневий (1990 р.) пленум ЦК КПРС: відміна статті 6 Конституції СРСР, яка проголошувала КПРС ядром політичної системи).

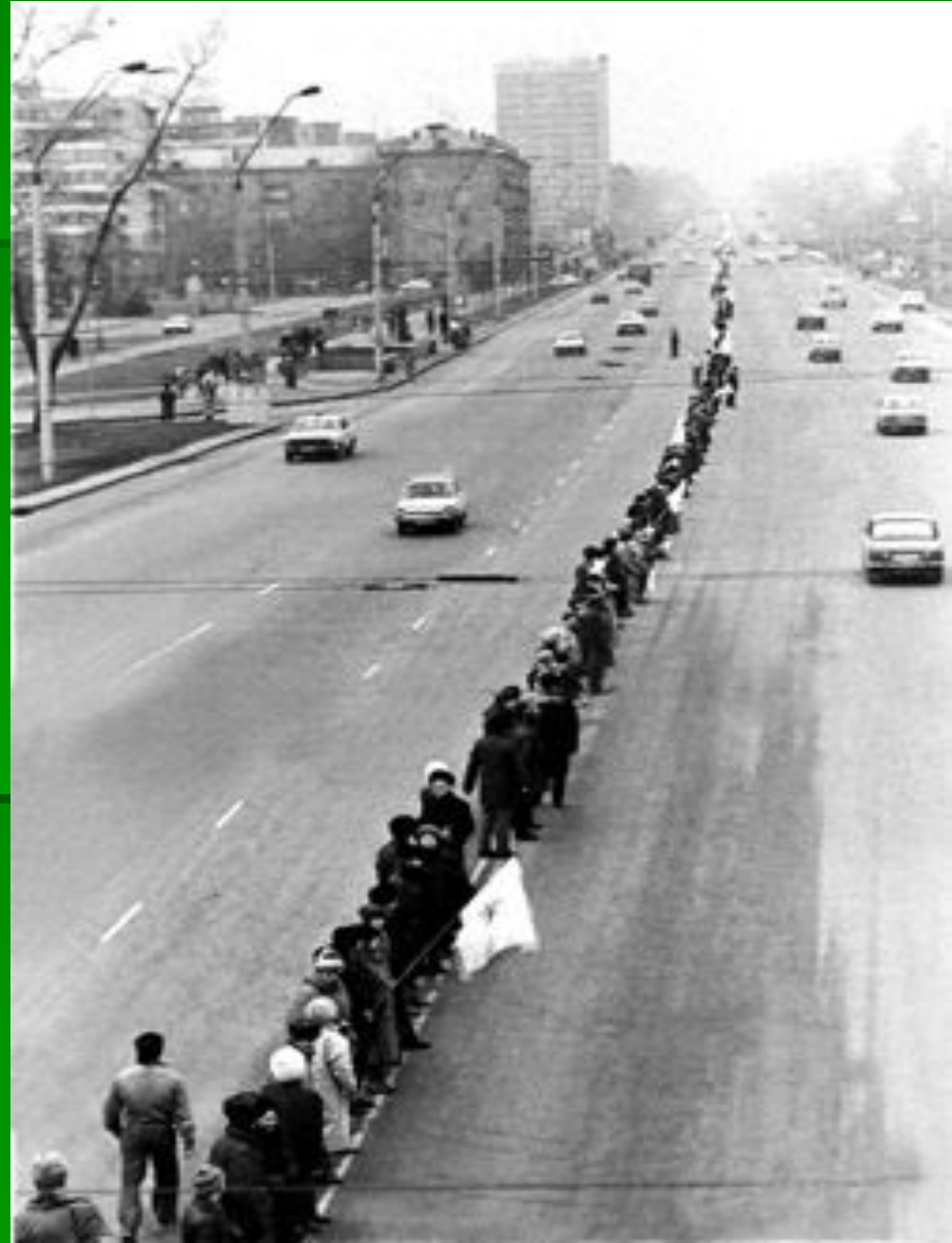
Вересень 1989 р. –
установчий з'їзд «Народного Руху
України за перебудову».
Головою Руху обрано І.Драча.

21 січня 1990 р.-

**акція “живий
ланцюг” (на
відзнаку
річниці Акту
злуки ЗУНР і
УНР (1919 р.)**

**V етап (лютий - грудень 1990 р.) - поступове
зміщення вправо акцентів політики
керівництва СРСР і радикалізація народних
мас.**

- загострення ситуації в країні;
- вибори в березні 1990 р. народних депутатів до Верховної Ради України та місцевих Рад народних депутатів.

Березень 1990 р. -

**вибори до Верховної Ради УРСР
на альтернативній основі.**

Верховна Рада УРСР

**більшість
(група 239
депутатів)
(голова – О.Мороз)**

**опозиція –
Народна рада
(голова
І. Юхновський)**

16 липня 1990 р. -

**Декларація про державний
суверенітет України.**

Мітинг під час ухвалення Декларації про державний суверенітет України

2 - 17 жовтня 1990 р. – кампанія протестного голодування студентів у Києві (Революція на граніті).

VI етап
(грудень 1990 – серпень 1991 рр).

- загострення економічної і політичної кризи в СРСР,
- намагання консервативних сил врятувати імперію;
- кінець перебудові, перемога демократичних сил.

**17 березня 1991 р. – союзний
референдум з питання збереження
СРСР**

**“новоогарьовський процес”
(переговори між радянськими
республіками про зміст нового союзного
договору)**

**19 – 21 серпня 1991 р. - спроба державного
перевороту в СРСР (серпневий путч)**

24 серпня 1991 р. - позачергова сесія Верховної Ради України:

